

ЖОРИЙ АКТИВЛАРНИ БОШҚАРИШДА ТИЗИМЛИ ЁНДАШИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ МУҲИМЛИГИ

У.А. Нурманов – ТМИ “Иқтисодий таҳлил”
кафедраси профессори в.б., и.ф.д.

Аннотация. жорий активларни самарали бошқариш бошқарув ходимлари учун мураккаб ва масъулиятли вазифадир. Ушбу тезисда корxonанинг жорий активларини таҳлил қилиш воситалари ўрганиб чиқилган ва жорий активларни бошқаришда тизимли ёндашиш алгоритми тақдим этилган. Ушбу алгоритмдан фойдаланиш орқали жорий активлар айланишини тезлаштиришга, кассадаги фарқни камайтиришга ва корxonанинг тўлов қобилиятини оширишга ёрдам беради.

Аннотация. Эффективное управление оборотными средствами является сложной и ответственной задачей для управленческого персонала. В данной дипломной работе изучены инструменты анализа оборотных средств предприятия и представлен алгоритм системного подхода к управлению оборотными средствами. Использование данного алгоритма способствует ускорению текущей оборачиваемости активов, сокращению кассового разрыва и повышению платежеспособности предприятия.

Annotation. effective management of current assets is a complex and responsible task for management staff. In this thesis, the tools for analyzing the current assets of the enterprise are studied and the algorithm of a systematic approach to the management of current assets is presented. Using this algorithm helps to speed up the current asset turnover, reduce the cash gap and increase the solvency of the enterprise.

Калит сўзлар: жорий активлар, жорий активларни бошқаришда тизимли ёндашиш алгоритми, жорий активлар ҳажми, жорий активларнинг таркибий қисмларидан самарали фойдаланиш, жорий активларнинг айланиши.

Ключевые слова: оборотные активы, алгоритм системного подхода к управлению текущими активами, объем оборотных активов, эффективное использование компонентов оборотных средств, оборачиваемость оборотных средств.

Keywords: current assets, algorithm of systematic approach to current asset management, current asset volume, efficient use of current asset components, current asset turnover.

Бугунги кунда Республикамизда қурилиш соҳасини ва қурилиш материалларини ишлаб чиқариш комплексини янада ривожлантириш, ҳудудларда аҳоли учун арзон уй-жойлар қурилишини таъминлаш, уй-жой қурилиши бозорида талаб ва таклиф номуносивблигини қисқартириш мақсадида кўплаб ижобий ишлар олиб борилмоқда.

Бу борада Президентимиз Ш.Мирзиёев томонидан 2022 йил 21 февралдаги “Уй-жойлар қурилишини ва қурилиш материаллари саноатини қўллаб-қувватлашнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-139-сон Қарори тасдиқланди. Ушбу қарорга кўра республикамизнинг туманларида хом ашёни қазиб олишдан уни қайта ишлаш, лаборатория текширувидан ўтказиш, тайёр қурилиш ва пардозбоп материаллар ишлаб чиқаришгача қўшилган қиймат занжирини яратувчи қурилиш материаллари кластерларини ташкил этиш; республиканинг туман ва шаҳарларида бошқа ҳудудлар билан саноат кооперациясини ташкил қилиш орқали қурилиш материаллари ишлаб чиқарилишини йўлга қўйиш; ҳар бир ҳудудда камида биттадан қурилиш материалларини ишлаб чиқаришдан қурилиш объектларини лойиҳалаштириш ва тайёр кўп қаватли уй-жойлар қуришгача қўшилган қиймат занжирини яратувчи уй-жой қурилиши кластерларини ташкил этиш; шунингдек 2022 йилда янги ташкил этиладиган қурилиш материаллари ва уй-жой қурилиши кластерларини ташқи муҳандислик-коммуникация тармоқлари билан таъминлаш тўғрисида вазифалар белгиланган.¹

Шу сабабли қурилиш материаллари ишлаб чиқариш хўжалик субъектлари иш фаолиятида, жумладан жорий активларини бошқаришда янгича ёндашувлардан фойдаланишни тақозо этади, яъни замонавий бошқарув назарияси ютуқлари ва уни амалий қўллаш тажрибаларига асосланади. Бундан кўринадики, қурилиш материаллари ишлаб чиқариш хўжалик субъектларида жорий активларни бошқариш жараёнларини такомиллаштирмасдан самарали бошқарув қарорларини қабул қилиш мумкин эмас. Маълумки, хўжалик юритувчи субъектларида жорий активлар ҳажмини шакллантириш ва тартибга солишда уларнинг зарур даражадаги қисмини сақлаб қолишга, харажатларни оптималлаштиришга ва хўжалик субъектининг даромадини оширишга ёрдам беради.

Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига асосан «Жорий активлар одатий операцион цикл давомида сотиладиган, истеъмол қилинадиган ёки пулга айлантириладиган (товар-моддий захиралар ва савдо бўйича дебиторлик қарзлари каби) активларни ўз ичига олади, бунда ҳаттоки уларнинг ҳисобот давридан сўнг ўн икки ой мобайнида пулга айлантирилиши кутилмаса ҳам.

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 21 февралдаги “Уй-жойлар қурилишини ва қурилиш материаллари саноатини қўллаб-қувватлашнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-139-сон Қарори

Жорий активлар асосан савдо учун мўлжалланган активларни (масалан, 9-сон МХХСдаги сотиш учун мўлжалланган активлар таърифига жавоб берадиган айрим молиявий 73 активлар) ва узоқ муддатли молиявий активларнинг жорий қисмини ҳам ўз ичига олади».²

Ўзбекистон Республикаси БҲМСнинг «Молиявий ҳисоботни тайёрлаш ва тақдим этиш учун концептуал асос»³ номли стандартига асосан «Активлар – субъект назорат қиладиган, келгусида улардан даромад олиш мақсадида аввалги фаолият натижасида олинган иқтисодий ресурслардир»⁴.

Профессор А.Сотиволдиев, Д.Сотиволдиева, Д.Шодибековаларнинг фикрларига кўра «Актив – маълум бир санага пул кўрсаткичида корхонанинг маблағлари, уларнинг таркиби ва жойланишини акс эттирувчи бухгалтерия балансининг қисми»⁵ ҳисобланади.

И.Исмановнинг фикрича, «Хўжалик юритувчи субъектнинг фаолиятида иштирок этадиган ресурслар бугунги бухгалтерия ҳисоби амалиётида активлар деб эътироф этилиб, уларни шартли равишда узоқ муддатли (асосий капитал) ва жорий активлар (айланма капитал) каби гуруҳларга ажратилади»⁶.

Шунингдек, жорий активларни бошқаришда тизимли ёндашувни ишлаб чиқиш орқали жорий активлардан унумли фойдаланиш ҳисобига корхонанинг молиявий-иқтисодий ҳолатини яхшилашга қаратилади. Мазкур ишлаб чиқилган тизимли ёндашув хўжалик юритувчи субъектнинг жорий активларини самарали бошқариш воситаси бўлиши зарур.

Хўжалик юритувчи субъектнинг мол етказиб берувчи ва пудратчилар билан ўзаро муносабатларини асосий шартларидан бири жорий активларни бошқаришда пухта ўйланган тизимли ёндашувига боғлиқлиги, мол етказиб берувчилар, суғурта захиралар миқдори, кредиторлик қарзларни тўлаш қобилияти ва бошқалар ҳисобланади. Хўжалик фаолиятининг статистик маълумотлари асосида молиявий таҳлилда хўжалик субъектининг хусусиятлари келиб чиққан ҳолда аниқланган омиллар, уларни жорий активлар таркибига таъсири, хўжалик субъектининг ҳар бир турдаги активларга бўлган эҳтиёжи таҳлил қилинади ва жорий активларнинг мавжуд ҳажмига нисбатан самарадорлиги бўйича дастлабки баҳо берилади. Шу билан бирга жорий активларни самарали бошқариш стратегиясини ишлаб чиқишда янги

² Каримов А.А., Ибрагимов А.К., Ризаев Н.К., Имамова Н.М. Халқаро молиявий ҳисобот стандартлари. / Дарслик – Т.: «MOLIYA», 2021. – Б. 72.

³ Ўзбекистон Республикаси бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартлари тўплами. Тошкент.: «NORMA», 2010. – Б. 13.

⁴ Сотиволдиев А. ва бошқалар. Бухгалтернинг изоҳли луғати. Тошкент.: «NORMA», 2010. – Б. 9.

⁴ Исманов И.Н. Узоқ муддатли активларнинг бухгалтерия ҳисоби ва аудити методологиясини такомиллаштириш масалалари.и.ф.д.илмий даражасини олиш учун ёзилган автореферати. Т.: 2008. – Б. 19.

замонавий тажрибаларни ҳисобга олиш, яъни бугунги иқтисодий шароитда пайдо бўлган замонавий буюртмалар бўйича оммавий ишлаб чиқаришдан мослашувчан саноат ишлаб чиқаришига ўтишни белгилаш ҳамда маҳсулотлар ассортименти кенгайтириш ва бошқалар ҳисобланади.

Унга кўра хўжалик субъекти жорий активларини бошқаришда тизимли ёндашиш алгоритмини ишлаб чиқиш ва қуйидаги кетма-кетликда таҳлил қилиш мақсадга мувофиқ, яъни:

жорий активларнинг ҳажмини ва уларнинг таркибий қисмларини, шу жумладан улардан фойдаланиш самарадорлигини тавсифловчи асосий кўрсаткичларни таҳлил қилиш;

хўжалик юритувчи субъект фаолиятини узлуксизлиги ва қарзларни ўз вақтида тўлаш учун зарур бўлган жорий активлар ҳажмини, уларнинг таркибий қисмларидан самарали фойдаланишни ҳамда унинг умумий миқдори ва алоҳида турлари бўйича аниқлаш;

жорий активлардан самарали фойдаланишни таъминлаш; жорий активларни шакллантиришга йўналтирилган ресурслардан фойдаланиш ҳолати ва самарадорлигининг мониторинг қилиш тизимини шакллантиришдир.

Юқорида кўрсатиб ўтилган илк босқичда жорий активлар ҳажми, унинг таркибий қисмларини тузилиши ва улардан фойдаланиш самарадорлигини тавсифловчи асосий кўрсаткичларни ҳисоблаш орқали таҳлил қилинади. Бу босқичда товар-моддий захиралар ва дебиторлик қарзлари ҳажмига катта эътибор берилади. Товар-моддий захиралар ва дебиторлик қарзларини бошқариш самарадорлиги жорий активлар таркибини таҳлил қилиш ва айланма коэффициентларини аниқлаш орқали аниқланади. Товар-моддий захираларнинг ҳолатини таҳлил қилишда уларнинг динамикасини ва ҳақиқий қолдиқларини режалаштирилган эҳтиёжларга мувофиқлигини текширишдан бошлаш зарур. Бунинг учун товар-моддий захиралар айланиш кўрсаткичларини ҳисоблаш ва захиралар таркибини таҳлил қилиш лозим. Дебиторлик қарзларини таҳлил қилиш, амалдаги тартибга кўра қуйидаги кетма-кетликда амалга оширилади: дебиторлик қарзларининг ҳолати, тузилиши ва ҳаракатининг мутлақ кўрсаткичларини таҳлил қилиш; айланиш кўрсаткичларини ҳисоблаш; дебиторлик ва кредиторлик қарзларининг нисбатини таҳлил қилиш. Хўжалик субъектларда одатда қисқа муддатли кредиторлик қарзлари қисқа муддатли дебиторлик қарзларини тўлиқ қопласа ижобий ҳолат ҳисобланади. Бу эса хўжалик субъекти раҳбариятига қўшимча молиялаштириш манбаларини жалб қилмасдан ўз кредиторларини тўлаш имконини беради. Бошқарув жараёнида энг асосий эътибор дебиторлик қарзлари бўлганлиги учун унинг таркибидаги муддати ўтган дебиторлик қарзларини таҳлил қилиш муҳимдир. Шу сабабли дебиторлик қарзлари таркибидаги шубҳали дебиторлик қарзларининг улуши таҳлил қилинади. Шубҳали қарзлар бўйича товар-моддий захирани ҳисоблаш ва

пул оқимлари прогноз кўрсаткичи дебиторлик қарзларини башоратли таҳлил қилиш жараёнида қўлланилади.

Тизимли ёндашувнинг навбатдаги босқичида корхонанинг узлуксиз ишлаши, қарзларни ўз вақтида тўлаш учун зарур бўлган уларнинг таркибий қисмларини умумий миқдори, индивидуал турлари бўйича оптимал ҳажми ва жорий активларнинг мақсадли зарурий ҳажми аниқланади.

Навбатдаги босқичда жорий активлардан самарали фойдаланиш таъминланади. Яъни уларнинг айланишини тезлаштириш, активларнинг рентабеллигини ошириш бўйича комплекс чора-тадбирлар шакллантирилиши, шунингдек, корхонанинг тўлов қобилияти, ликвидлиги ва молиявий барқарорлигини таъминлаш ҳисобланади. Ушбу босқичда тўлов вақти (календарь)ни яратиш ва захираларни бошқариш алгоритмини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир. Тўлов вақти маълум бир календарь даври учун пул оқимлари жадвалини шакллантиришга ёрдам бериб, барча зарур тўловларни тўлашни кафолатлаш, ҳисоб рақамидаги ортиқча нақд пулларни минималлаштириш ва нақд пул бўшлиқларини олдини олади. Шу билан бирга товар-моддий захираларни бошқариш алгоритми захиралар ҳажмини оптималлаштиришга ёрдам беради, захираларни шакллантириш билан боғлиқ харажатларни минималлаштириш ва ишлаб чиқариш жараёнининг узлуксизлигини таъминлайди. Демак, жорий активлардан самарали фойдаланишни таъминлашда: тўлов календарь вақти яратилади, муайян календарь даври учун пул оқимлари жадвали шакллантирилади, барча зарур тўловлар тўланилишини кафолатлайди, ҳисоб рақамидаги ортиқча нақд пулларни минималлаштирилади, нақд пул бўшлиқларини олди олинади, хом ашё ва материалларнинг меъёрлаштирилган захираси шакллантирилади.

Энг сўнги босқичда эса жорий активларни шакллантиришга йўналтирилган ресурслардан фойдаланиш самарадорлиги ҳолатининг мониторинг қилиш тизими режалаштирилади.

Бундан ташқари хўжалик юритувчи субъектларда жорий активлардан самарали фойдаланишни таъминлаш алгоритмини ҳам ишлаб чиқиш зарур бўлиб, унда эса қуйидагилар ўз ичига қамраб олинади:

жорий активларни тўлов даври учун тақвимини яратиш;

муайян давр учун пул оқимлари жадвалини шакллантириш;

барча зарур тўловларни тўлашни кафолатлаш;

ҳисоб рақамидаги ортиқча нақд пулларни минималлаштириш;

нақд пул бўшлиқларини олдини олиш;

хом ашё ва материалларни меъёрлаштирилган захирасини шакллантириш;

турли прогнозлар асосида маблағларнинг тушумлари ва харажатларини, маълум бир вақт ичида (масалан, бир ой) компаниянинг пул оқимлари учун энг тўғри ва ягона режани шакллантириш;

корхона даромадлари ва харажатларининг энг мақбул нисбатига эришиш, яъни ижобий ва салбий пул оқимлари натижасини синхронлаштириш;

молиявий ресурсларни сарфлашда уларнинг устуворлигини таъминлаш учун молиявий натижаларга ва юқори кўрсаткичларга эришишда ижобий таъсир кўрсатадиган тўловларни аниқлаш;

компаниянинг пул маблағлари оқимининг ликвидлигига эришиш, яъни тўлов қобилиятининг зарур даражасини таъминлаш;

молиявий фаолиятнинг оператив жорий мониторингини амалга ошириш, молиявий фаолиятни мониторинг қилишнинг умумий тизимига пул оқимларини бошқаришни киритиш ва бошқалар.

Хулоса қилиб айтишимиз мумкинки, хўжалик субъектининг жорий активларини бошқаришга тизимли ёндашувнинг ишлаб чиқилган алгоритми мантиқий ҳаракат йўналиши ҳисобланиб, хўжалик субъектининг жорий активлар айланишини тезлаштиришга, шу билан бирга тўлов қобилиятини оширишга ва корхонада нақд пул танқислигини камайтириш қаратилган восита бўлиб хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Нурманов, У. А. (2022). ИҚТИСОДИЁТНИ ГЛОБАЛЛАШУ ШАРОИТИДА ЖОРИЙ АКТИВЛАР ТАҲЛИЛИНИНГ НАЗАРИЙ-УСЛУБИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. "Экономика и туризм" *международный научно-инновационной журнал*, 4(6). Retrieved from <http://interjournal.uz/index.php/journals/article/view/82>
2. Нурманов, У. А. (2022). ХЎЖАЛИК СУБЪЕКТЛАРИДА ЖОРИЙ АКТИВЛАР ВА УЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИЙ КЎРСАТКИЧЛАРИ. *Журнал Инновации в Экономике*, 5(2). Retrieved from <https://tadqiqot.uz/index.php/economy/article/view/4757>
3. Рахимов М.Ю. Иқтисодиёт субъектлари молиявий ҳолатининг таҳлили. Ўқув қўлланма.-Т.; "Iqtisod-Moliya", 2013. -390 б.
4. Асаналиева, С. З. (2022). Факторы Устойчивого Развития Предприятий. *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance*, 3(4), 65-70. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/QSMX8>
5. Ибрагимов, Г. А. (2023). ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ И ВОПРОСЫ БЕЗОПАСНОСТИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 68-73.
6. Ibragimov, G. A. (2021). Business Analysis In The Digital Economy. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(7), 4543–4549.
7. Қличев, Б. (2021). Хўжалик юритувчи субъектларда ишбилармонлик фаоллиги таҳлили. Ақтуар молия ва бухгалтерия ҳисоби, 1 (3)-сон, 1-9. Retrieved from <https://finance.tsue.uz/wp-content/uploads/2021/06/4.-Қличев-Б.pdf>
8. Ibragimov G. (2022). Introduction of digital solutions to the economy of Uzbekistan: problems and solutions. *International Journal of Research in IT and*

- Management (IJRIM), 12(9), 34-39. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRIM2Sep22-Uzb-1.pdf>
9. Ibragimov G. (2022). Keeping records of imported goods while improving customs administration in Uzbekistan. *International Journal of Research in Finance and Marketing (IJRFM)*, 12(11), 30-34. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRFM3Nov22-Uzb.pdf>
 10. Ibragimov G. (2023). Problems of training financial analysts in the republic of Uzbekistan. *International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS)*, 13(06), 108-115. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRESS11June23-Uzb.pdf>
 11. Қличев, Б. (2021, ноябрь 19). Ички аудит хизмати фаолиятида иқтисодий таҳлилни такомиллаштириш масалалари. Рақамли иқтисодиёт шароитида солиқ маъмуриятчилиги ва халқаро солиққа тортиш механизмини такомиллаштириш. Халқаро конференция материаллари тўплами. Тошкент, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531234>
 12. Ibragimov G. (2022). Digitalization of the economy of Uzbekistan: experience and prospects. *International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS)*, 12(05), 102-109. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRESS10-May2022.pdf>
 13. Ibragimov, G., & Yakubov, U. (2015). Agricultural Development in Uzbekistan. *SCIENTIFIC ENQUIRY IN THE CONTEMPORARY WORLD: THEORETICAL BASICS AND INNOVATIVE APPROACH*, 74. Retrieved from https://bmpubgroup.com/assets/1_26_4_1.pdf#page=75
 14. Gayratjon Ibragimov Artikovich. (2022). GLOBAL DIGITALIZATION AND THE PLACE OF UZBEKISTAN. IV ФОРУМ «ЭКОНОМИКА В МЕНЯЮЩЕМСЯ МИРЕ» 2022 май КАЗАНЬ-ТАШКЕНТ), Казань-Ташкент. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6627529>
 15. Султанов Махмуд Ахмедович. (2023). ИНВЕСТИЦИЯ ФОНДЛАРИДА ДИВИДЕНД СИЁСАТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ. *World Scientific Research Journal*, 16(1), 163–169. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2714>
 16. Қличев, Б. (2021). Инновацион фаолиятда асосий воситалар таҳлилин ташкил этиш масалалари. Инновацион иқтисодиёт: муаммолар, таҳлил ва ривожланиш истиқболлари. Қарши, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531216>
 17. Sultanov, M. (2023). Features of Dividend Allocation and Taxation in Investment Funds of Uzbekistan. *Asian Journal of Technology & Management Research (AJTMR) ISSN, 2249(0892)*.
 18. Қличев, Б. (2021, сентябрь 30). Меҳнат мотивациясида моддий рағбатлантириш таҳлили. Молия-банк тизимида илм-фан, таълимнинг инновацион инфратузилмасини шакллантириш ва ривожлантиришда тошкент молия институтининг ўрни. Конференция материаллари тўплами, Тошкент, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531256>
 19. Yakubov U. (2021). IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND METHODOLOGY IN ORGANIZATION OF JOINT VENTURES. *Эконмока и бизнес: теория и практика.. 4-2 (74)*. ISSN 2411 0450.

20. Yakubov U. (2022). MODELING THE ANALYSIS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY. Web of scientist: International scientific research journal ISSN: 2776-0979, Volume 3, Issue 2
21. Yakubov Ulugbek. (2023). ISSUES OF ASSESSING THE JOINT ACTIVITY OF BUSINESS ENTITIES. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 14, 57–61. Retrieved from <https://ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/557>.
22. Якубов, У. (2023). КОРХОНАНИНГ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТИНИ КОМПЛЕКС ТАҲЛИЛИ. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 3(4), 132–139. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/EJLFAS/article/view/12603>.
23. Klichev, B. (2014). Бошқарув ҳисобида баҳо шакллантиришни такомиллаштириш масалалари. *Молия*, 2014(5), 10–15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10522860>
24. Қличев, Б. (2022). Истеъмолчи манфаатлари асосида маҳсулотга баҳо шакллантириш масалалари таҳлили. *Iqtisodiyot: tahlillar va prognozlar*, 4 (20)-сон, 170-175.
25. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2023). ОПЕРАЦИОН ФАОЛИЯТ НАТИЖАЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ КЎРСАТКИЧЛАР ТАҲЛИЛИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 182–188. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2876>
26. Файзиёв, Ф. А. (2023). ЎЗБЕКИСТОНДА ЎЗИНИ ЎЗИ БАНД ҚИЛИШ: РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ ВА СОЛИҚ ТИЗИМИДАГИ ЎРНИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 426-434. https://gospodarkainnowacje.pl/index.php/issue_view_32/article/view/2099
27. Файзиёв Фаррух Абдуллахожаевич. (2023). КЎЧМАС МУЛКНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 232–247. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2881>
28. Курбонов, М. (2020). Зарубежный опыт эффективного использования финансовых ресурсов государственных целевых фондов. *Экономика И Образование*, 1(5), 163–166. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4823
29. Pardayevich, K. B. (2023). Analysis of the Maximum Volume of Production in Cement Production Enterprises in Uzbekistan. *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development*, 5(6), 1-8. Retrieved from <https://journals.researchparks.org/index.php/IJEFSD/article/view/4460>
30. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ ТАРТИБИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 176–181. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2875>
31. Пардаев Файзулла Ғаффарович, & Мухиддин Абдуллаевич Курбонов. (2023). ИСТИҚБОЛДА ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИҒИ ХИСОБИНИ ЮРИТИШДА АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ДАШБОРДЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 189–196. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2877>

32. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА БЮДЖЕТ НАЗОРАТИНИНГ ТИЗИМЛИ ТАҲЛИЛИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 197–210. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2878>
33. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА НАЗОРАТ ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 221–231. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2880>
34. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ДАВЛАТ МОЛИЯВИЙ НАЗОРАТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 248–259. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2882>
35. Мухиддин Абдуллаевич Қурбонов, & Эргашев Уйғун Жабборович. (2023). КАМЕРАЛ СОЛИҚ ТЕКШИРУВИДА ИНСОН ОМИЛИНИ КАМАЙТИРИШДА СМАРТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 260–268. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2883>
36. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТНИ КАМАЙТИРИШДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТ ОПЕРАЦИЯЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 269–275. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2884>
37. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТГА КУРАШИШ ЖАРАЁНИДА БЮДЖЕТ ИНТИЗОМИНИ МУСТАҲКАМЛАШНИНГ ЗАРУРЛИГИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 153–165. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2873>
38. Nargiza Samadova. (2023). INFORMATION SOURCES OF ECONOMIC COMPETENCE ANALYSIS OF ECONOMIC SUBJECTS AND THEIR CLASSIFICATION. *Academia Repository*, 4(12), 278–283. Retrieved from <https://academiarepo.org/index.php/1/article/view/290>
39. Tulaev, M. (2020). Учет корпоративных облигаций. *Архив научных исследований*, 1(25). извлечено от <https://ejournal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/2783>
40. Samadova Nargiza Rasulovna. (2022). ANALYSIS OF INDICATORS REPRESENTING THE ECONOMIC POTENTIAL OF ECONOMIC ENTITIES AND ITS DISTINCTIVE FEATURES. *European Journal of Research Development and Sustainability*, 3(11), 108-111. Retrieved from <https://www.scholarzest.com/index.php/ejrds/article/view/2960>
41. Sagdillayeva, Z. A. (2023). BUSINESS ANALYSIS IS A NEW DIRECTION OF ANALYTICAL WORK. *Intent Research Scientific Journal*, 2(6), 93-104.
42. Asanalievna, S. Z. (2022). ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE. *湖南大学学报 (自然科学版)*, 49(10). Retrieved from <https://johuns.net/index.php/publishing/454.pdf>

43. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2023). TAX POTENTIAL AS AN INDICATOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGION. *European Journal of Emerging Technology and Discoveries*, 1(8), 41–45. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/305>
44. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2023). THEORETICAL APPROACHES TO THE CONCEPT OF "TAX POTENTIAL" AND METHODS OF ITS ASSESSMENT. *European Journal of Emerging Technology and Discoveries*, 1(8), 21–25. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/302>
45. Tulaev, M. (2021). МҲҲС БЎЙИЧА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ: ТАЙЁРЛАШ ВА АВТОМАТЛАШТИРИШ. *Архив научных исследований*.
46. Tulaev, M. (2019). Финансовая отчетность: на пути соответствия национальным и международным стандартам. *Архив научных исследований*, 1(1). Извлечено от <https://ejournal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/723>
47. Tulayev M., Axmedov A. (2023). Balansning tarkibiy tuzilishi va unga ta'sir etuvchi omillar. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 8, 71-77
48. Тулаев Мирзакул Саламович. (2023). КОРХОНАЛАРНИНГ МОЛИЯВИЙ ФАОЛИЯТИНИ ТАШҚИ АУДИТОРЛАР ТОМОНИДАН ТЕКШИРИШ МАСАЛАЛАРИ . *World Scientific Research Journal*, 16(1), 252–258. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2724>
49. Tulayev M. (2023). Moliyaviy hisobotning halqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobot: tayyorlash va avtomatlashtirish. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 6, 134 -138.